

Ana Samardžić

Sveučilište „Adam Mickiewicz“ u Poznanju
anna.samardzic@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-3086-5457>

Ninoslav Radaković

Sveučilište „Adam Mickiewicz“ u Poznanju
ninoslav.radakovic@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-2265-4828>

Semantičko-sintaktičke osobine perifernih glagola osjetilne percepcije u hrvatskom jeziku

Sažetak: Predmet rada predstavlja semantičko-sintaktički opis perifernih glagola osjetilne percepcije hrvatskoga jezika. Perifernost u nazivu tiče se javljanja ovih glagola s različitim semantičkim obilježjima, što utječe na to da neki od njih funkcioniraju kao hiperonimi glagola osjetilne percepcije, neki se mogu odnositi na sve tipove percepcije, ali i stvarati veze s drugim semantičkim poljima. Analizi se pristupa iz aspekta komponentne analize i kognitivne lingvistike, pri čemu se predstavlja i njihova predikatno-argumentna struktura. Cilj je pokazati kako ovi glagoli imaju širi spektar značenja, a time i veće mogućnosti upotrebe nego što to bilježe rječnici u sklopu njihova leksikografskog opisa.

Ključne riječi: periferno, glagoli osjetilne percepcije, hrvatski jezik

1. Uvod

Predmet rada je opis semantičko-sintaktičkih osobina perifernih glagola osjetilne percepcije u hrvatskom jeziku iz perspektive tradicionalne lingvistike (teorija semantičkih polja i komponentna analiza) i kognitivne lingvistike te prikaz njihove predikatno-argumentne strukture. Cilj je pokazati kako ovi glagoli imaju širi spektar značenja, a time i veće mogućnosti upotrebe nego što to bilježe rječnici u sklopu njihova

leksikografskog opisa. U radu su analizirani samostalno konstruirani primjeri i primjeri preuzeti s interneta (označeni [i]), iz elektroničkog korpusa hrvatskog jezika (označeni [hrWac]) i s *Hrvatskog jezičnog portala* (označeni [HJP]).

U hrvatskim jednojezičnim rječnicima percepcija se definira kao „čin, proces ili rezultat percipiranja“, odnosno „sposobnost percipiranja, sposobnost da se spozna istina ili istinska priroda stvari; shvaćanje“,¹ a riječ je o složenom psihološkom „proces[u] stvaranja predodžbi u svijesti na temelju osjeta, dojmova“².

Iako se iz perspektive koncepcije naivne (antropocentrične i etnocentrične) slike svijeta osjetilna percepcija shvaća kao autonoman sustav, u pitanju je iznimno složen proces koji ne uključuje samo osjetilne organe već i kognitivne mehanizme. Prilikom primanja podražaja iz vanjskog svijeta važno je istaknuti emocionalnu ocjenu subjekta percepcije, tj. njegovu analizu perceptivne situacije, jer subjekt može primati različite podražaje čak i kada nije svjestan, ali to upravo zbog izostanka analize ne možemo smatrati percepcijom u pravom smislu riječi. Percepciju, dakle, čine fizički, fiziološki, neurološki, osjetilni, spoznajni i afektivni elementi.³ Osim što sami stimulusi u percipijentu izazivaju različite senzacije i tako utječu na percepciju, od iznimnog značenja su i kulturna podloga, iskustvo i način na koji čovjek razmišlja, odnosno doživljava svijet, pa se tako čisto osjetilno opažanje transformira u kognitivno i emocionalno, tj. apstraktno. Takva transformacija, dakle, nije uvjetovana isključivo fiziologijom osjetila već i kulturnom podlogom⁴ jer jezik ne odražava objektivni svijet, već način na koji mi taj svijet konstruiramo, tj. kako ga vidimo kroz prizmu tjelesnog.⁵

¹ Hrvatski jezični portal, <http://www.hjp.znanje.hr/index.php?show=search>, pristupljeno 10. siječnja 2019.

² Hrvatska enciklopedija, <http://www.enciklopedija.hr/>, pristupljeno 10. siječnja 2019.

³ v. Arthur Reber, *Słownik psychologii*, prev. Barbara Janasiewicz-Kruszyńska (Warszawa: Scholar, 2000); Magdalena Zawisławska, „Czasowniki widzenia a predykaty mentalne,“ u *Studia z semantyki porównawczej. Nazwy barw, nazwy wymiarów, predykaty mentalne*, vol. I, ur. Renata Grzegorzycowa i Krystyna Waszakowa (Warszawa: Wydawnictwo UW, 2000), 305-316; Tomasz Maruszewski, *Psychologia poznania: sposoby rozumienia siebie i świata* (Gdańsk: Wydawnictwo GWP, 2001).

⁴ Nicholas Evans i David Wilkins, „The knowing ear: An Australian test of universal claims about the semantic structure of sensory verbs and their extension into the domain of cognition,“ *Arbeitspapier*, br. 32 (1998): 54.

⁵ Vyvyan Evans i Melanie Green, *Cognitive Linguistics: An Introduction* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006), 48.

Prema mišljenju Ibarretxe-Antuñano,⁶ za proučavanje polisemije glagola osjetilne percepcije neophodno je prvo analizirati njihovo čisto osjetilno značenje, zatim provesti hijerarhizaciju, odnosno odrediti prototipične glagole za odgovarajuću osjetilnu sferu, a tek potom mehanizme proširivanja njihova značenja u različite domene.

U literaturi nalazimo različita gledišta u vezi s uspostavljanjem hijerarhije osjetila; autori se slažu samo u pogledu čelne pozicije osjetila vida i sluha, dok je hijerarhijski ustroj osjetila mirisa, okusa i dodira manje očigledan.⁷

2. Semantičko polje glagola osjetilne percepcije

Glagoli razmatranog semantičkog polja sadrže arhisemu [+ osjetilna percepcija], a kao razlikovna semantička obilježja, karakteristična za zasebna potpolja javljaju se [+ vizualna], [+ auditivna], [+ olfaktivna], [+ gustativna], [+ taktilna], izdvojena s obzirom na organ putem kojeg se primaju osjetni utisci. Semantičko polje glagola osjetilne percepcije organizirano je hijerarhijski, a tako organizirana polja baziraju se na semantičkom odnosu hiponimije.⁸ Kao njihovi hiperonimi u hrvatskom se jeziku izdvajaju glagoli *percipirati* i *opažati*, kao glagoli koji se mogu odnositi na percepciju uopće, ali i na sve ostale perceptivne modalitete; iznimno su interesantni i stoga što funkcioniraju i u domeni apstraktnog, te su relevantni i za semantičko polje glagola kognitivne spoznaje.

Teorija prototipa, koju je prva predstavila E. Rosch,⁹ temelji se na shvaćanju da se u okviru kategorija izdvaja prototipični član koji je

⁶ Iraide Ibarretxe-Antuñano, „El cómo y el porqué de la polisemia de los verbos de percepción,” u *Cognitive linguistics in Spain at the turn of the century / La Lingüística Cognitiva en España en el cambio del siglo*, ur. Clara Molina, Marisa Blanco, Juana Marín, Ana Laura Rodríguez i Manuela Romano (Madrid: Asociación Española de Lingüística Cognitiva, Universidad Autónoma, 2003), 213–228, pristupljeno 23. siječnja 2016., <http://www.unizar.es/linguisticageneral/articulos/Ibarretxe-AELCO-00.pdf>.

⁷ v. Åke Viberg, „The verbs of perception: A typological study,” u *Explanations for language universals*, ur. Brian Butterworth, Bernard Comrie i Östen Dahl (Berlin: Mouton de Gruyter, 1984), 123–162; Eve Sweetser, *From etymology to pragmatics. Metaphorical and cultural aspects of semantic structure* (Cambridge: Cambridge University Press, 1990); Юрий Апресян, *Интегральное описание языка и системная лексикография* (Москва: Школа „Языки русской культуры“, 1995).

⁸ Leonhard Lipka, *An Outline of English Lexicology. Lexical Structure, Word Semantics, and Word Formation* (Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1992), 152, pristupljeno 20. veljače 2018., <https://core.ac.uk/download/pdf/12165963.pdf>.

⁹ Eleanor Rosch, „Human Categorization,” u *Studies in Cross-cultural Psychology*, vol. 1, ur. Neil Warren (London - New York - San Francisco: Academic Press, 1977), 1–49; Eleanor

najreprezentativniji za danu kategoriju i da se ostali članovi uspoređuju s njim. Članovi bliži prototipu zauzimaju centralnije pozicije, dok se ostali pomiču prema periferiji kategorije.

S obzirom na semantička obilježja izdvojena iz njihova semantičkoga sadržaja, glagole osjetilne percepcije možemo podijeliti na *tipične perceptivne glagole*, *pseudoperceptivne glagole*, *semantički derivirane* i *periferne perceptivne glagole*.¹⁰

Tipični perceptivni glagoli su oni iz čijega se semantičkog sadržaja može izdvojiti komponenta [+ osjetilna percepcija], [+ odgovarajući organ] bez potrebe za širim kontekstom, npr. *vidjeti*, *gledati*, *čuti*, *slušati*, *mirisati*, *pipati* itd. Pseudoperceptivnim glagolima označava se prividno primanje podražaja putem osjetila. Riječ je o glagolskim leksemima koji se mogu odnositi na sve osjetilne modalitete, a da pritom ne označavaju percepciju, već subjektovu uvjerenost da prima podražaje iz izvanjskog svijeta, pa tu ubrajamo glagole: *prividjeti se* / *prividati se*, *pričuti se*, *pričiniti se* / *pričinjavati se*, koji pokrivaju i sferu vizualne i sferu auditive percepcije, i *činiti se* / *učiniti se*, koji se mogu odnositi i na druge modalitete. Semantički derivirani perceptivni glagoli jesu oni glagolski leksemi koji su tvorbeno derivirani od glagola osjetilne percepcije, ali su s vremenom izgubili značenje koje se tiče fizičke percepcije i specijalizirali se za domenu označavanja spoznaje uz pomoć kognitivnih mehanizama. Neki od ovih glagola se u starijim rječnicima navode i s komponentom osjetilne percepcije, međutim, stanje u suvremenom jeziku pokazuje da je takva njihova upotreba zastarjela, regionalno markirana ili iznimno rijetka kao, naprimjer, u slučaju glagola *prozreti*, *sagledati* i sl.¹¹

Kategorija perifernih perceptivnih glagola poprilično je široka. U ovu skupinu glagola ulaze hiperonimi perceptivnih glagola hrvatskoga jezika – *percipirati* i *opažati*, ali i glagoli *osjećati* / *osjetiti*, koji funkcioniraju kao hiperonimi glagola gustativne, olfaktivne i taktilne percepcije, te glagoli *čutjeti* i *čuvstvovati*, koji su danas arhaični. Značenje ove skupine glagola nešto je šire, što uočavamo u njihovim definicijama koje upućuju na primanje podražaja putem različitih osjetila ili

Rosch, „Principles of categorization,” u *Cognition and categorization*, ur. Eleanor Rosch i Barbara B. Lloyd (Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates, 1978), 27-48; Eleanor Rosch, „Prototype classification and logical classification,” u *New Trends in Cognitive Representation: Challenges to Piaget's Theory*, ur. Ellin Kofsky Scholnick (Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates, 1983), 73-86. itd.

¹⁰ Ana Samardžić, *Semantičke odlike glagola čulne percepcije u srpskom i rumunskom jeziku* (Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 2018), 22.

¹¹ Samardžić, *Semantičke odlike*, 23.

pak putem kognitivnih procesa (*zapažati*, *primjećivati* i sl.). Semantičke komponente [+ osjetilna percepcija] i [+ odgovarajući organ] ovi glagoli ostvaruju u kontekstu. U ovu grupu glagola ulaze i oni koji se mogu javiti s perceptivnim značenjem, pri čemu njihovo osnovno značenje nije povezano s percepcijom (*fiksirati*, *mjeriti*, *izmjeriti* itd.).

Glagoli koji se nalaze na periferiji semantičkog polja glagola osjetilne percepcije čine vezu s različitim semantičkim poljima i ponekad mogu referirati o perceptivnom aktu u kojem istodobno sudjeluje više osjetila: *Opazio me je tek kad noktom zagrebah po naslovnoj strani*.¹² Navedena pojava vidljiva je i u drugim jezicima (npr. E. Bülow¹³ smatra da je riječ o posebnom semantičkom faktoru *umfassende Sinnestätigkeit*, karakterističnom za njemačke glagole *wahrnehmen* i *bemerkem*), a tumači se prirodnim razvojem, odnosno međudjelovanjem osjetila (kada osjećamo okus hrane, istodobno opažamo i njezin miris, ali i druga svojstva). Sinestezijsko percipiranje odlikovalo je čovjeka od prije više tisuća godina, a tragovi ove sposobnosti nalaze se i danas kod dojenčadi i male djece, koja na sinkretičan način primaju podražaje iz izvanjskog svijeta.¹⁴

3. Periferni glagoli osjetilne percepcije

U lingvističkim istraživanjima pažnja se najčešće usmjerava na analizu tipičnih perceptivnih glagola, dok se periferni obično izostavljaju. Razmatranim glagolima prilazimo sa semantičkog stajališta te nastojimo objediniti semantički i sintaktički pristup s obzirom na shvaćanje da se pri proučavanju značenja leksema u obzir mora uzeti i kontekst, tj. njihova interakcija s drugim leksemima.¹⁵

Periferni perceptivni glagoli koji se mogu odnositi na sve tipove percepcije jesu: *opaziti* / *opažati*, *primijetiti* / *primjećivati*, *zapaziti* / *zapažati*.

¹² Жељко Марковић, „Периферни глаголи визуелне перцепције у српском и словеначком језику,“ у *Теме језикословне у србистици кроз дијахронију и синхронију: Зборник у част Љиљани Суботић*, ур. Јасмина Дражић, Исидора Бјелаковић и Дејан Средојевић (Нови Сад: Филозофски факултет, 2016), 381.

¹³ Edeltraud Bülow, *Versuch einer semantischen Faktorenanalyse der verbalen Ausdrücke des Sehens* (Bonn: Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität, 1970), 119, 123.

¹⁴ Ewa Biłas-Pleszak i Katarzyna Sujkowska-Sobisz, „Dotykanie zapachu – metafory synestezyjne we współczesnych tekstach perswazyjnych,“ u *Styl a semantyka*, ур. Irena Szczepankowska (Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2008), 288.

¹⁵ v. Eugene Nida, *Componential analysis of meaning* (The Hague: Mouton Publishers, 1979), 152; Tvrtko Prčić, *Semantika i pragmatika reči* (Novi Sad: Zmaj, 2008), 25.

Na više osjetilnih modaliteta mogu upućivati glagoli: *osjetiti / osjećati, razabrati / razabirati, razaznati / razaznavati, uočiti / uočavati*, dok se samo na vizualnu percepciju odnose: *fiksirati, mjeriti* i njegovi derivati.¹⁶

Glagole osjetilne percepcije s obzirom na semantičku komponentu [+/- intencionalnost] dijelimo na eksperijentalne i agentivne.¹⁷ Agentivni glagoli, tj. glagoli sa semantičkom komponentom [+ intencionalnost], označavaju percipijentovo svjesno sudjelovanje u perceptivnom činu koje on može prekinuti u bilo kojem trenutku. Eksperijentalni pak glagoli, s komponentom [- intencionalnost], izriču da se percepcija događa neovisno o volji percipijenta.¹⁸

3.1. Eksperijentalni periferni glagoli osjetilne percepcije

Perfektivni eksperijentalni glagoli *opaziti, primijetiti, uočiti, zapaziti* i njihovi imperfektivni parnjaci nalaze se na periferiji semantičkog polja glagola osjetilne percepcije jer se mogu odnositi na različite osjetilne modalitete, pri čemu svoje značenje šire na apstraktnu domenu kognitivnih procesa, što ih svrstava i u glagole kognicije. U slučaju njihova perceptivnoga značenja uglavnom se odnose na vizualni modalitet, ali nisu ograničeni samo na nj. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika* Vladimira

¹⁶ Analiza ne obuhvaća glagole koji nemaju semantičku komponentu [+ čulna percepcija], ali su s percepcijom u tijesnoj vezi u tom smislu što je radnja izrečena njima izvršena uz pomoć nekog osjetila, kao što su, naprimjer, glagoli *nalaziti, otkriti* i sl. Imamo li u vidu da je za ostvarivanje velikog broja akcija koje izriču spomenuti glagoli osjetna aktivnost neizostavna (kao npr. u glagola *čitati*), njihovim uvođenjem u analizu nepotrebno bi se proširio popis glagola. U ovu analizu, dakle, uključujemo glagole koje određujemo kao periferne, i to stoga što se mogu odnositi na različite osjetilne modalitete, veoma su frekventni u jeziku i posjeduju interesantnu konceptualizaciju te one kojima se osnovno značenje vezuje za neke druge domene, dok je značenje vizualne percepcije periferno.

¹⁷ Detaljniji pregled podjele semantičke uloge percipijenta na eksperijentalni i agentivni percipijent ponuđen je u: Жељко Марковић, „Семантика и синтакса глагола визуелне перцепције у српском и словеначком језику“ (Doktorska disertacija, Универзитет у Новом Саду, 2011), 35–36.

¹⁸ U stručnoj literaturi ove se glagole različito naziva: „verbs of inert perception“ (Geoffrey Leech, *Meaning and the English Verb* (London – New York: Longman, 1987)), „czasowniki stanowe“ (Romuald Grzesiak, *Semantyka i składnia czasowników percepcji zmyslowej* (Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1983)), „stative verbs (with experiencer subject)“ (Adrienne Lehrer, „Polysemy, Conventionality, and the Structure of the Lexicon,“ *Cognitive Linguistics*, 1–2 (1990): 207–246) itd. Glagoli koji označavaju perceptivni akt koji se događa voljno nazivaju se u literaturi „czasowniki czynnościowe“ (Grzesiak, *Semantyka i składnia*, 1983), „active verbs (with experiencer subject)“ (Lehrer, „Polysemy,“ 207–246), „active“ (Viberg, „The verbs of perception,“ 123–162), „agentive“ (Nikolas Gisborne, *English Perception Verbs* (Doktorska disertacija, University College London, 1996)) itd.

Anića glagol *opaziti* definira na sljedeći način: „1. primiti osjetilom vida a. ugledati, vidjeti, spaziti b. zapaziti, primijetiti; 2. jasno uočiti umom ili osjetilima; razaznati; 3. shvatiti, ili postati svjestan čega; otkriti.“ Glagol *opaziti*, dakle, najprije označava percepciju uopće, pa tada funkcionira kao hiperonim glagola osjetilne percepcije:

U filozofiji se, nasuprot teološkim argumentima, čudo odnosi na prirodne pojave, odn. na ono što nije u skladu s njima, a što se može opaziti osjetilima i spoznati razumom [i].

Isti glagol, kako spominje i rječnik, može označiti i vizualnu percepciju: *Vedrina se, opazila je kroz prozor razreda, opkoljavala dimljenom naoblakom [i].*

Međutim, iako rječnik jasno ne bilježi, primjeri upotrebe pokazuju da se ovaj glagol može odnositi na auditivnu percepciju kao i ostale osjetilne modalitete:

Kontinuitet formanata može se opaziti, samo ako zvučna struja prolazi istim rezonantnim prostorima [i];

Prisjetite se, vjerojatno ste i sami puno puta opazili kako tek kupljena majica ima čudan, neugodan miris [i];

Ovi su znakovi odgovorni za našu percepciju glatke teksture koju ne možemo opaziti dodirrom površine bez pomicanja prstiju [i];

Nakon prvog griza opazio sam da je meso pokvareno.

Glagol *primijetiti* je u Anićevu rječniku definiran kao glagol isključivo vizualne percepcije, pri čemu je navedeno i njegovo neperceptivno značenje „prigovoriti, zamjeriti, napomenuti, skrenuti pažnju, usput kazati, pripomenuti“, dok se u obzir ne uzima njegovo upućivanje na preostale osjetilne modalitete, što se jasno može vidjeti u sljedećim primjerima upotrebe:

Kad je došao kući, primijetio je da je slika oštećena [i];

Kako vlasnik videozapisa kaže, primijetio je čudne zvukove na spojnici autobusa te je uzeo mobitel i uključio kameru [i];

Također sam primijetio da je ovaj miris jači od ostalih losiona koje posjedujem [i];

No jeste li primijetili da ta odstajala voda ima čudan okus? [i];

Primijetila sam da mi ispod stola dodiruje koljeno.

U slučaju glagola *zapaziti* objekt percepcije ističe se u odnosu na druge objekte koji se nalaze u vidnom polju percipijenta te pobuđuje njegovu pažnju, što je dodatna semantička karakteristika ovoga glagola:

Njezino lijepo lice zapazila je Debbie Jones, skautica modne agencije Models 1 [i].

Iako često upućuje na vizualnu percepciju, ovaj glagol može se odnositi i na druge osjetilne modalitete, dok je u rječniku iznova označen jedino kao glagol percepcije vidom, a navedeno je i njegovo metaforičko proširenje u domenu kognitivne percepcije:

Također je zapazio da infrazvuk dolazi od ventilatora i zrakovoda [i];

Ono što ćete odmah zapaziti je miris pržene ribe;

Zapazio je da je krumpir prezačinjen;

Dodirnuvši ga, zapazio sam da ima meku kožu.

Pobuđivanje percipijentove pažnje karakterizira i glagol *uočiti*:

Uočili smo izgubljenu papigicu (bijelo-žučkasta) u Rendićevoj ulici [i].

I ovaj glagol javlja se u drugim perceptivnim domenama, npr. u slušnoj: *I sada sam uočio novi zvuk dok je motor na leri [i];* dok za ostale modalitete ipak nije karakterističan, ali se može pojaviti: *Prilikom palpacije uočila je promjene na dojci.*

Vizualnu percepciju u uvjetima otežane vidljivosti uglavnom označavaju glagoli *razaznati / razaznavati, razabirati / razabrati*, uz koje se najčešće javljaju načinski adverbijali kao što su *jedva, nejasno, teško* itd. ili različite prijedložno-padežne konstrukcije, koje ukazuju na otežane okolnosti perceptivnog čina, fizičke smetnje u percipijentovu vidnom polju ili veliku udaljenost između subjekta i objekta percepcije:

... kroz tu sveuništavajuću maglu razabra neka rasplinuta i zabrinuta lica kako se nada nj nadvijaju [hrWac];

Neko sam vrijeme pokušavala u sve guščoj tami razaznati crte Markovog lica [i].

Ovi glagoli se osim na vizualnu percepciju mogu odnositi i na druge osjetilne modalitete, a veoma često javljaju se i s prenesenim značenjem:

Jedvice sam, tada skoro normalnog čujenja razabrao: Kupi si cigarete, pođi nekamo van s curom [hrWac];

Jezivo je slatka tako da se od te količine šećera ne može razaznati okus [i];

U moru mirisa razaznao je miris krafni i krenuo za njim.

Definicije tih glagola na *Hrvatskom jezičnom portalu* upućuju na isključivo jasno vizualno i auditivno percipiranje podražaja, dok navedeni primjeri pokazuju drukčiju situaciju u jezičnoj upotrebi, na što nedvojbeno utječu adverbijali kao modifikatori njihova značenja.

Kao prvo značenje glagola *osjetiti* rječnik V. Anića navodi „ispitati ili tražiti dodirom; imati osjećaj dodira“, međutim, glagol *osjetiti* / *osjećati* može se odnositi na više tipova percepcije, ali i označavati različite tjelesne i psihičke senzacije. On prije svega funkcionira kao hiperonim glagola olfaktivne, gustativne i taktilne percepcije, a o kojem je tipu percepcije riječ saznajemo iz konteksta ili na osnovi vlastitog znanja o svijetu. Veoma rijetko se ovim glagolom upućuje i na auditivni osjetilni modalitet, dok za vizualni nije karakterističan:

Teško mi je to opisati nekome tko nikad nije osjetio zvuk kada si sam u dvorani s loptom [i].

3.2. Agentivni periferni glagoli osjetilne percepcije

U skupini glagola sa semantičkom komponentom [+ intencionalnost], tzv. agentivnih glagola, izdvajamo one koji nisu primarno perceptivni, ali se mogu odnositi i na osjete (glagoli *fiksirati* i *mjeriti* te njegovi derivati).

Glagol *mjeriti* je na HJP-u definiran kao: „1. uspoređivati s utvrđenom jedinicom mjere [*mjeriti visinu; mjeriti težinu; mjeriti jačinu*]; 2. *razg.* imati visinu ili težinu izraženu jedinicom mjere (o osobi); 3. (se s kim/s čim) uspoređivati se“, pri čemu se ni u jednom značenju ne bilježi mogućnost njegove semantičke realizacije s perceptivnom komponentom. Međutim, primjeri upotrebe toga glagola ukazuju na nepotpunost definicije sadržane u rječniku: *Mjerila me od glave do pete i šutjela.*

Perceptivna komponenta prisutna je tek u definiciji glagola *odmjeriti* / *odmjeravati*. Zanimljivo je da isti rječnik u objašnjenju glagola *izmjeriti* navodi frazeologizam (sic!) *izmjeriti pogledom* u značenju „oholo, sumnjičavo ili prezrivo pogledati koga“. Ovaj glagol i bez eksplicirane dopune označava voljni perceptivni akt: *Izmjerio sam je od glave do pete. I ona mene [i].*

S druge strane, u istom rječniku naveden je glagol *merkati*, objašnjen kao regionalizam njemačkog podrijetla (od njem. glagola *merken*) sa značenjem „gledati koga sa željom da ga se procijeni, da se ocijeni, da se uoče želje i namjere“: *Merkaju se i šute, nešto se katkad priupitaju* [HJP].

Glagol *mjerkati*, kao derivat glagola *mjeriti*, u rječniku uopće nije zbilježen, ali ga nalazimo u primjerima poput:

Zabrinutim okom mjerkam preostale zalihe [i];

U prvom redu izbora ljepote: Kolindin muž mjerkao modele [i].

Dakle, iako nije primarno perceptivan, i glagol *mjeriti*, kao i njegovi derivati, može značiti usredotočenu analitičku perceptivnu aktivnost, a isto se događa i s glagolom *mjerkati*, što je vidljivo u već navedenim primjerima.

S komponentom zadržavanja pogleda u hrvatskom jeziku javlja se glagol *fiksirati*, koji također nije primarno perceptivan, ali se u kontekstu može odnositi na vizualnu percepciju, što bilježi i rječnik, pri čemu se vrlo često javlja s ekspliciranim organom percepcije ili imenicom *pogled*:

Cijelo vrijeme fiksira onu plavušu [HJP];

Stajao je na ulazu u tribine i fiksirao me pogledom [i].

3.3. Semantička proširenja perifernih glagola osjetilne percepcije

Semantička proširenja uvjetovana su ljudskim iskustvom i nikako se ne događaju slučajno i proizvoljno, te tako leksem od svog izvornog značenja može razviti jedno ili više novih. Dok komponentna analiza zastupa stajalište da riječi uglavnom imaju centralno značenje iz kojeg su derivirana preostala,¹⁹ gledište kognitivne lingvistike usmjereno je na utjecaj čovjekove kognitivne strukture u semantičkoj derivaciji. U literaturi se ova pojava najčešće određuje terminom polisemija, tj. višeznačnost. Riječi razvijaju nova značenja putem metaforičkog i metonimijskog mapiranja, što pokazuje teorija kognitivne lingvistike, prema kojoj je čovjekov konceptualni sustav u osnovi metaforički.²⁰

¹⁹ v. Nida, *Componential analysis*, 11.

²⁰ George Lakoff i Mark Johnson, *Metaphors We Live by* (London: The University Chicago press, 1980, 2003), 5, pristupljeno 23. siječnja 2016., stranica je u međuvremenu ugašena, <http://shu.bg/tadmin/upload/storage/161.pdf>.

Pojmovna metafora se najčešće definira kao kognitivni mehanizam koji se temelji na djelomičnom mapiranju izvorne iskustvene domene na ciljnu, tako da se druga domena dijelom razumije uz pomoć prve.²¹ Važno je istaknuti da se prilikom mapiranja mora sačuvati inherentna struktura ciljne domene jer ona igra važnu ulogu u određivanju sačuvanih obilježja.²²

Drugi mehanizam u proširivanju značenja je metonimija, pri kojoj se mapiranje obavlja u okviru iste domene. I metafora i metonimija u sklopu kognitivne lingvistike smatraju se nesvjesnim mehanizmima.²³ Budući da neki autori smatraju kako u osnovi svake metafore leži metonimija, a drugi upućuju na slučajeve metonimije motivirane metaforom,²⁴ veoma je teško razdvojiti ova dva mehanizma.

Važno je spomenuti i teoriju „uma određenog tijelom“,²⁵ odnosno koncepciju *Mind-as-Body Metaphor* E. Sweetser,²⁶ prema kojima su kognitivni procesi uvjetovani našim tijelom i iskustvima (isti mehanizmi odgovorni su i za percepciju i za konceptualizaciju), što radikalno ukida razliku između percepcije i koncepcije.²⁷

Glagoli vizualne percepcije, naprimjer, šire značenje prije svega u domenu kognitivne spoznaje, auditivni u područje komunikacije, taktilni se vezuju za emocije, a gustativni za sferu iskustva. Metaforička preslikavanja uvijek se odvijaju iz konkretne iskustvene domene u apstraktnu, ne i obratno, ali se značenja mogu širiti i u okviru konkretne domene.

Komponenta povišenog stupnja pažnje pri primanju podražaja kod glagola s periferije semantičkog polja osjetilne percepcije kao što su *opaziti / opažati, primijetiti / primjećivati, uočiti / uočavati, zapaziti*

²¹ George Lakoff i Mark Turner, *More than Cool Reason. A Field Guide to Poetic Metaphor* (Chicago: Chicago University Press, 1989), 103–104.

²² v. George Lakoff, „The Invariance Hypothesis: is abstract reason based on image-schemas?“, *Cognitive Linguistics*, vol. 1, br. 1 (1990) 39–74; George Lakoff, „The Contemporary Theory of Metaphor“, u *Metaphor and thought*, ur. Andrew Ortony (Cambridge: Cambridge University Press, 1993), 202–251.

²³ Antonio Barcelona, „Cognitive Linguistics: A Usable Approach“, *Cuadernos de Filología Inglesa*, vol. 6, br. 2 (1997): 12.

²⁴ v. Louis Goossens, „Metaphonymy: The interaction of metaphor and metonymy in expressions for linguistic action“, *Cognitive Linguistics*, 1 (1990): 323–340.

²⁵ George Lakoff, *Women, Fire and Dangerous Things. What Categories Reveal about the Mind* (Chicago–London: Chicago University Press, 1987); George Lakoff i Mark Johnson, *Philosophy in the Flesh. The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought* (New York: Basic Books, 1999).

²⁶ Sweetser, *From etymology*.

²⁷ Lakoff i Johnson, *Philosophy in the Flesh*, 37–38.

/ *zapažati* i sl. javlja se i u njihovu apstraktnom značenju. Percipiranje objekata i situacija povezano je s otkrivanjem činjenica i formiranjem zaključaka:

... ako ste slušali kad on razgovara s drugima, opazili ste kako kod o. Antića nema nimalo sebičnosti [hrWac];

Primijetili smo da je Milanović rekao jednu vrlo neobičnu stvar [i];

Uočili smo da poštom poslani ugovori putuju više dana... [hrWac];

Potpuno se predao ljudima koji su ga na najgrublji i najbezočniji način ponizili i tek tada zapazili koliko On ljubi čovječanstvo... [hrWac].

Periferni glagoli *razabrati* / *razabirati* i *razaznati* / *razaznavati* također funkcioniraju kao glagoli kognicije, što potvrđuje i rječnička definicija „doći do jasne osjetilne predodžbe o čemu; raspoznati, razaznati (očima ili sluhom)“:

... ja, budala, dotad nisam razabrao da je Carlos Argentino ludak [hrWac];

... gospodin Tripalo uočava da se iz prezentacije ne može razaznati koliko povjerenja ili nepovjerenja uživa samo sudstvo... [hrWac].

Periferni glagol *osjetiti* / *osjećati* pripada domeni osjetilne percepcije i istodobno širi značenje u područje emotivnog, a ne kognitivnog, što je karakteristika i taktilnih, olfaktivnih te gustativnih glagola, koji se u prenesenom značenju vezuju za emocije i iskustvo. Sinonim ovoga glagola je zastarjeli glagol *ćutjeti* u značenju „osjećati osjetilima“, pa i „osjećati njuhom“, razvijen od praslavenskog glagola *ćuti, koji je prvobitno značio „opažati čulima, ćutjeti“²⁸, pa tako i danas ovaj glagol u pojedinim slavenskim jezicima izražava isto značenje (češ. *čít*, polj. *czuć* itd.), dok se u hrvatskom specijalizirao za domenu auditivne spoznaje. P. Skok navodi da su se od osnove **ću-* razvili imenica *čulo* i pridjev *čulni* te napominje sljedeće: „Na najvećem dijelu hrv.-srp. teritorija radnja izražena impf, glagolom *ćuti* vezana je na opažanje uhom. U Bosni se čuje i miris, tj. *ćuti* se upotrebljava i za opažanje njuhom; *čuje*

²⁸ Marko Snoj, *Slovenski etimološki slovar*, <https://fran.si/193/marko-snoj-slovenski-etimoloski-slovar>, pristupljeno 15. travnja 2019.

se ‚zaudara‘ daje Vuk za jugozapadne krajeve²⁹. Proširivanje značenja perceptivnih glagola iz jedne osjetilne sfere u drugu karakteristično je za brojne jezike: Evans i Wilkins³⁰ primjećuju da u australskim jezicima glagol *čuti* može sporadično razviti značenje „mirisati“, a istu pojavu bilježi i Ibarretxe-Antuñano³¹ u baskijskom jeziku.

3.4. Predikatno-argumentna struktura perifernih glagola osjetilne percepcije

Konstatacija o perceptivnom aktu podrazumijeva nekoliko neizostavnih elemenata: 1. percipijent (primatelj podražaja, koji se u rečenici javlja kao subjekt), 2. organ opažanja (bez kojeg perceptivni akt nije moguć, ali nije nužno izrečen u površinskoj strukturi rečenice), 3. objekt percepcije (izvor podražaja).³²

Uza sve analizirane periferne perceptivne glagole obavezna je objektna dopuna, bilo kao imenska riječ u akuzativu, bilo kao objektna rečenica.

U slučajevima u kojima glagoli *osjećati* / *osjetiti* upućuju na gustativnu, olfaktivnu ili taktilnu percepciju, u rečenici nužno otvaraju mjesto objektu, a organ percepcije može biti iskazan različitim prijedložno-padežnim konstrukcijama:

Ako osjeti na jeziku da nešto ne štima neće to progutati [hrWac];
Osjećam okus krvi u ustima dok mi se usnica rasijeca o zube [hrWac];
Dok se kupao u hladnoj vodi, zmija osjeti miris trave te je pojede [hrWac];
Zatvorila je oči, dajući vremena samoj sebi da udahne, kad osjeti ruku zavučenu, lagano i nježno, s unutarne strane bedara... [hrWac].

²⁹ Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 1971), 344.

³⁰ Nicholas Evans i David Wilkins, „In the Mind’s Ear: The Semantic Extensions of Perception Verbs in Australian Languages,“ *Language*, vol. 76, br. 3 (2000): 559.

³¹ Iraide Ibarretxe-Antuñano, *Polysemy and Metaphor in Perception Verbs: A Cross-Linguistic Study* (Doktorska disertacija, University of Edinburgh, 1999), 67.

³² v. Grzesiak, *Sematyka i skladnia*, II; Ивана Црњак, „Прилог изради семантичко-синтаксичког речника глагола гледања, опажања и слушања,“ *Прилози проучавања језика*, 30–32 (1999–2001): 318–319; Жељко Марковић, „Аргументи глагола визуелне перцепције,“ *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LV/2 (2012): 73; Samardžić, *Semantičke odlike*, 21.

U poziciji objekta uz periferne eksperijentalne glagole osjetilne percepcije mogu se javiti i dopunske (komplementne) rečenice. U hrvatskom jeziku one se uz glagole osjetilne percepcije uvode veznicima *da*, *kako* i rjeđe *gdje*. Rečenicom uvedenom veznikom *da* samo se imenuje situacija ili okolnost, a veznikom *kako* situacija se predstavlja u svojoj dinamičnosti (*Opazio je da Mirko pleše. Opazio je kako Mirko pleše*).

U okviru rečeničnih dopuna razlikujemo: čiste ili jednofunkcionalne dopunske rečenice uvedene spomenutim veznicima (*Primijetiše da Bernard plače. Primijetiše kako Bernard plače*) i dvofunkcionalne rečenice, odnosno dopunske rečenice koje se od jednofunkcionalnih razlikuju u pogledu sintaktičke strukture i funkcionalnih obilježja (*Primijetiše Bernarda kako plače. Primijetiše Bernarda da plače*).

Dvofunkcionalne dopunske rečenice su one „u kojima je subjekt zavisne rečenice anticipiran u besprijedložnom akuzativnom objektu osnovne (ili upravne rečenice), s tim da uvijek postoji mogućnost transformacije akuzativnog objekta upravne u nominativni subjekt zavisne rečenice“.³³ M. Ivić³⁴ upotrebljava termin *situacioni determinator*, navodeći da je u njihovu slučaju „u prvi plan postavljen predmetni pojam, a to što se s njim događa u trenutku dok obavlja ulogu objekta predikatske radnje ostaje svedeno na prateće situacione okvire koji svojim postojanjem upravo i determinišu ostvarenje te uloge“.

Uz agentivne glagole javljaju se dopunske rečenice uvedene veznikom *kako*, dok one sa veznikom *da* izostaju. Rečenice tipa ... *odmjerava da joj se grudi podižu pri disanju...* nisu gramatički prihvatljive, što ukazuje na činjenicu da se agentivnim glagolima osjetilne percepcije aktivnost prima u svojoj dinamičnosti i formalno je predstavljena dopunskim rečenicama uvedenima veznikom *kako*, koji u svojoj semantici sadrži komponente procesualnosti, dinamičnosti, ali i načina vršenja radnje. I ove rečenice mogu biti jednofunkcionalne i dvofunkcionalne.

4. Zaključak

Perifernost analiziranih glagola osjetilne percepcije ne upućuje na njihov periferni položaj u jeziku ili upotrebi, već izražava njihovu mogućnost da stvaraju veze s različitim semantičkim poljima, pri čemu

³³ Милош Ковачевић, „Сложена реченица с пролептичким конституентом у српскохрватском језику,“ *Књижевни језик*, vol. 14, br. 3 (1985): 124.

³⁴ Милка Ивић, „Исказивање директног објекта у (стандардном) српскохрватском,“ у *Лингвистички огледи* (Београд: Просвета, 1983), 135–138.

se mogu odnositi na nekoliko osjetilnih modaliteta, ali i na kognitivnu spoznaju (koja je u svojoj osnovi tjelesna i iskustvena, imajući u vidu da se značenja konceptualiziraju iz konkretne domene u apstraktnu) te sferu emocija i iskustva.

Ovim člankom nastojali smo dati semantičko-sintaktičku analizu perifernih glagola osjetilne percepcije u hrvatskom jeziku i upozoriti na činjenicu da rječnici ne bilježe mnoga relevantna značenja tih glagola, ne vode računa o mehanizmima semantičke derivacije, često objašnjavaju jedan glagol isključivo sinonimnim glagolom, ne dajući minimalne leksičke i sintaksičke kontekstualne uvjete neophodne za izražavanje odgovarajućeg značenja. Proširivanje rječničkih definicija pridonijelo bi cjelovitijem opisu hrvatskoga jezika, bilo bi iznimno korisno izvornim i stranim govornicima hrvatskog jezika te prevoditeljima.

Izvori

- Anić, Vladimir. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber, 2006.
- Hrvatski jezični portal, <http://www.hjp.znanje.hr/index.php?show=search>, pristupljeno 10. siječnja 2019.
- hrWac: Korpus hrvatskog jezika, <https://www.kontekst.io/>, pristupljeno 15. travnja 2019.

Literatura

- Barcelona, Antonio. „Cognitive Linguistics: A Usable Approach.“ *Cuadernos de Filología Inglesa*, vol. 6, br. 2 (1997): 7–32.
- Biłas-Pleszak, Ewa, i Katarzyna Sujkowska-Sobisz. „Dotykanie zapachu – metafory synestezyjne we współczesnych tekstach perswazyjnych.“ U *Styl a semantyka*, ur. Irena Szczepankowska, 286–299. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2008.
- Bülow, Edeltraud. *Versuch einer semantischen Faktorenanalyse der verbalen Ausdrücke des Sehens*. Bonn: Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität, 1970.
- Evans, Nicholas, i David Wilkins. „The knowing ear: An Australian test of universal claims about the semantic structure of sensory verbs and their extension into the domain of cognition.“ *Arbeitspapier*, br. 32 (neue folge). Köln: Institut für Sprachwissenschaft. Universität zu Köln, 1998: 1–63 .
- Evans, Nicholas, i David Wilkins. „In the Mind’s Ear: The Semantic Extensions of Perception Verbs in Australian Languages.“ *Language*, vol. 76, br. 3 (2000): 546–592.
- Evans, Vyvyan, i Melanie Green. *Cognitive Linguistics: An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006.

- Gisborne, Nikolas. „English Perception Verbs.“ Doktorska disertacija, University College London, 1996.
- Goossens, Louis. „Metaphonymy: The interaction of metaphor and metonymy in expressions for linguistic action.“ *Cognitive Linguistics*, 1 (1990): 323–340.
- Grzesiak, Romuald. *Semantyka i składnia czasowników percepcji zmysłowej*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1983.
- Hrvatska enciklopedija, <http://www.enciklopedija.hr/>, pristupljeno 10. siječnja 2019.
- Ibarretxe-Antuñano, Iraide. „Polysemy and Metaphor in Perception Verbs: A Cross-Linguistic Study.“ Doktorska disertacija, University of Edinburgh, 1999.
- Ibarretxe-Antuñano, Iraide. „El cómo y el porqué de la polisemia de los verbos de percepción.“ U *Cognitive linguistics in Spain at the turn of the century / La Lingüística Cognitiva en España en el cambio del siglo*, ur. Clara Molina, Marisa Blanco, Juana Marín, Ana Laura Rodríguez i Manuela Romano, 213–228. Madrid: Asociación Española de Lingüística Cognitiva, Universidad Autónoma Madrid, 2003, <http://www.unizar.es/linguisticageneral/articulos/Ibarretxe-AELCO-00.pdf>, pristupljeno 23. siječnja 2016.
- Lakoff, George. *Women, Fire and Dangerous Things. What Categories Reveal about the Mind*. Chicago–London: Chicago University Press, 1987.
- Lakoff, George. „The Invariance Hypothesis: is abstract reason based on image-schemas?“ *Cognitive Linguistics*, vol. 1, br. 1 (1990): 39–74.
- Lakoff, George. „The Contemporary Theory of Metaphor.“ U *Metaphor and thought*, ur. Andrew Ortony, 202–251. Cambridge: Cambridge University Press, 1993.
- Lakoff, George, i Mark Johnson. *Metaphors We Live by*. London: The University Chicago press, 1980, 2003, <http://shu.bg/tadmin/upload/storage/161.pdf>, stranica je u međuvremenu ugašena, pristupljeno 23. siječnja 2016.
- Lakoff, George, i Mark Johnson. *Philosophy in the Flesh. The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought*. New York: Basic Books, 1999.
- Lakoff, George, i Mark Turner. *More than Cool Reason. A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago: Chicago University Press, 1989.
- Leech, Geoffrey. *Meaning and the English Verb*. London – New York: Longman, 1987.
- Lehrer, Adrienne. „Polysemy, Conventionality, and the Structure of the Lexicon.“ *Cognitive Linguistics*, 1-2 (1990): 207–246.
- Lipka, Leonhard. *An Outline of English Lexicology. Lexical Structure, Word Semantics, and Word Formation*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1992, <https://core.ac.uk/download/pdf/12165963.pdf>, pristupljeno 20. veljače 2018.
- Maruszewski, Tomasz. *Psychologia poznania: sposoby rozumienia siebie i świata*. Gdańsk: Wydawnictwo GWP, 2001.
- Nida, Eugene. *Componential analysis of meaning*. The Hague: Mouton Publishers, 1979.
- Prčić, Tvrtko. *Semantika i pragmatika reči*. Novi Sad: Zmaj, 2008.
- Reber, Arthur. *Słownik psychologii*. Prevela Barbara Janasiewicz-Kruszyńska. Warszawa: Scholar, 2000.

- Rosch, Eleanor. „Human Categorization.“ U *Studies in Cross-cultural Psychology*, vol. 1. ur. Neil Warren, 1–49. London–New York–San Francisco: Academic Press, 1977.
- Rosch, Eleanor. „Principles of categorization.“ U *Cognition and categorization*, ur. Eleanor Rosch i Barbara B. Lloyd, 27–48. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates, 1978.
- Rosch, Eleanor. „Prototype classification and logical classification.“ U *New Trends in Cognitive Representation: Challenges to Piaget’s Theory*, ur. Ellin Kofsky Scholnick, 73–86. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates, 1983.
- Samardžić, Ana. *Semantičke odlike glagola čulne percepcije u srpskom i rumunskom jeziku*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 2018.
- Skok, Petar. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 1971.
- Snoj, Marko. *Slovenski etimološki slovar*, <https://fran.si/193/marko-snoj-slovenski-etimoloski-slovar>, pristupljeno 15. travnja 2019.
- Sweetser, Eve. *From etymology to pragmatics. Metaphorical and cultural aspects of semantic structure*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
- Viberg, Åke. „The verbs of perception: A typological study.“ U *Explanations for language universals*, ur. Brian Butterworth, Bernard Comrie i Östen Dahl, 123–162. Berlin: Mouton de Gruyter, 1984.
- Zawislawska, Magdalena. „Czasowniki widzenia a predykaty mentalne.“ U *Studia z semantyki porównawczej. Nazwy barw, nazwy wymiarów, predykaty mentalne*, vol. 1. ur. Renata Grzegorzycowa i Krystyna Waszakowa, 305–316. Warszawa: Wydawnictwo UW, 2000.

*

- Апресян, Юрий Д. *Интегральное описание языка и системная лексикография*. Москва: Школа „Языки русской культуры“, 1995.
- Ивић, Милка. „Исказивање директног објекта у (стандардном) српско-хрватском.“ U *Лингвистички огледи*, 135–138. Београд: Просвета, 1983.
- Ковачевић, Милош. „Сложена реченица с пролептичким конституентом у српскохрватском језику.“ *Књижевни језик*, vol. 14, br. 3 (1985): 123–137.
- Марковић, Желько. „Семантика и синтакса глагола визуелне перцепције у српском и словеначком језику.“ *Doktorska disertacija*, Универзитет у Новом Саду, 2011.
- Марковић, Желько. „Аргументи глагола визуелне перцепције.“ *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LV/2 (2012): 71–84.
- Марковић, Желько. „Периферни глаголи визуелне перцепције у српском и словеначком језику.“ U *Теме језикословне у србистици кроз дијахронију и синхронију: Зборник у част Љиљани Суботић*, uredili Јасмина Дражић, Исидора Бјелаковић и Дејан Средојевић, 379–388. Нови Сад: Филозофски факултет, 2016.
- Црњак, Ивана. „Прилог изради семантичко-синтаксичког речника глагола гледања, опажања и слушања.“ *Прилози проучавању језика*, 30–32 (1999–2001): 317–343.

Semantic and Syntactic Characteristics of Peripheral Verbs of Sensory Perception in Croatian

Summary: The subject of the paper is the semantic and syntactic description of the peripheral verbs of sensory perception in the Croatian language. Peripherality refers to the occurrence of these verbs with different semantic features, which makes some of them function as hyperonyms of the verbs of sensory perception, some may refer to all types of perception, but also create connections with other semantic fields. The analysis is based on componential analysis and cognitive linguistics, and the predicate-argument structure of those verbs is also presented. The aim of the paper is to show that these verbs have a wider range of meanings and thus greater possibilities in usage than dictionaries suggest within lexicographic description.

Keywords: peripheral, verbs of sensory perception, Croatian